

Govor dr. L. Gregorčea.

(V državnem zboru dne 16. decembra 1891.)

Gospoda moja! Kar sem povedal, to je dokaz, da je nemško-liberalna stranka preganjala grofa Taaffeja mnogo let prav po krivici, saj je vendar vzdržal ves uradniški stroj, kakor so si ga ustvarili Nemei, in dal jim ga je vedno na razpolaganje, kedar je bilo treba. Sicer pa je storil še več. Tej stranki na ljubo se ubija s punktacijami (gledé na Češko), njej na ljubo moral je odstopiti Dunajewski, njej na ljubo uraduje minister Gautsch liberalno, protikonservativno in protislovansko.

S kratka, tudi za grofa Taaffe imela je nemško-liberalna stranka popolno svobodo, priliko in sredstva, delovati za svoj glavni namen, namreč za nemško, centralistično, jednotno državo v Gislitvaniji, in vzlic temu je še daleč od svojega cilja, dalje, nego kedaj poprej. Jeden najodločnejših poslancev levičarskih, gospod grof Wurmbrand, je v predzadnjem svojem govoru v tej visoki zbornici rekel nenavadno besedo. Rekel je, da je od svojih predgovornikov »le ubogo malo slišal o potrebi, da se kot jednotna država razvijemo nasproti Ogerski.« To je popolnoma prav. Slovanska večina take jednotne države ne mara, saj je že teorija o individualni enakopravnosti za nas Slovane pravo strašilo. Taka individualna enakopravnost se nam ne vidi primerna in zato jo odklanjamo. Čudne so opómenje gosp. grofa Wurmbranda o češki spravi. Iz začetka bil je proti njej; ko je pa doznal, da bode ta sprava veljala samo za nemške manjšine na Češkem, ne pa za slovenske manjšine na Štajarskem in na Koroškem, bil je ves ginjen in je čestital ekselenci grofu Taaffe. To je bil gotovo ginljiv prizor in nehoté se spominjam egoistične najivnosti tistega kmeta, ki je molil: »Sveti Florijan, varuj mojo hišo pa užgi druge!«

Plemeniti grof Wurmbrand je deželni glavar na Štajarskem, torej v deželi, v kateri biva glasom zadnje ljudske štetve nad 400.000 Slovencev. To ga ni motilo, na robe, morda celo vspodbudilo, da nas je v tej zbornici inenoval nevarne sanjače in fantaste in zakaj? Zato, ker smo slovenski in hrvatski poslanci imeli dne 2. oktobra 1890 v Ljubljani shod in ukrenili potegovati se za slovensko-hrvatsko upravno skupino, kar je po sodbi gospoda grofa državni nevarno podjetje, celo v tem slučaju, ako Slovenci in Hrvati o tem le sanjajo. No, jaz sem bil sam pri tem shodu in izreči moram, da je izmed vseh treh navedenih točk le jedna resnična, ta namreč, da se je shod vršil. Neresnično pa je, da se je tedaj sklenilo, potezati se za slovansko upravno skupino, neresnično pa je tudi, da bi bila taka slovanska upravna skupina državni nevarna. Sicer bi bil pa želel, da je plemeniti grof izprašal politično svojo vest in premišljeval o uzrokih, kako to, da je Slovencev na Štajarskem in na Koroškem že nesnosno sedanje stanje, da se jim vidi kot rešilno sredstvo le še administrativna ločitev: videl bi bil, da zadene glavna krivda prav njega in njegovega tovariša na Koroškem in njiju nemško liberalne somišljenike, oziroma njiju ošabno majorizovanje in oviranje in trdni sklep, uničiti slovensko manjšino. Seveda on trdi, da nečejo germanizovati, ali oni to delajo in dokazi so uničujoči. Mi Slovenci bili bi prvi voljni, priznati hvaležno, ako bi nas ne namerjali germanizovati.

V dokaz tega ozrem se le na kratko še na razdelitev kulturnih sredstev. Po zadnji ljudski štetvi je na Štajarskem 1.040.000 prebivalcev z nemškim in 500.399 prebivalcev s slovenskim občevalnim jezikom, teh dežel torej dve tretjini sta nemški, jedna tretjina pa slovenska. V zmislu razdelitve pravičnosti bilo bi torej kulturna in izobraževalna sredstva razdeliti po ključu 2 in 1. V istini pa ni tako, nerazmerje je uprav sramotno.

Cerkvene zadeve.

Janez Kramberger, župnik Vurberški.

Gospod Bog mi je dal pristrénega prijatelja, ko so mi mlada leta prijazno cvetela; dolgo časa sva se ljubila in v krščanskem prijateljstvu sva preživela veliko veselih ur. Gospod Bog mi ga je pa zopet vzel in dasi ravno mi srce poka in mi solze oči zalivajo, rečem vendar ves udan v presveto božjo voljo s pobožnim Jobom: »Gospod je dal, Gospod je vzel; kakor je bila božja volja, tako se je zgodilo; češćeno bodi ime Gospodovo!« Job. 1. 21.

I. Mlada leta. — Kjer je svoje dni Leopold Volkmer svoje vesele pesmi zlagal in ukažljivo mladino pod široko lipo blizo bele cerkve sv. Vrbana učil, v tej sloveči fari so se č. gospod župnik Kramberger rodili dne 25. avgusta 1843. leta. Od farne cerkve Vrbanske uživa oko tako lep razgled skoraj, da po vseh Slovenskih goricah, da se kar nič ne čudim rajnemu Volkmerju, ki sv. Vrbana niso mogli pozabiti, ko so ga zapustili: ni jim dalo miru, dokler se niso zopet tje vrnili; tam tudi njihove košćice počivajo in čakajo veselega vstajenja. Ali tudi na rajnega čast. gospoda Krambergerja so spomini na veseli grič sv. Vrbana tako mogočno uplivali, da so si vedno želeli takega mesta za sebe, od koder se prav daleč po svetu vidi.

Rajni naš gospod so zrastle iz rodovine, ki je podala sv. cerkvi in tudi avstrijski domovini več odličnih mož. Eden izmed stricev rajnega g. Krambergerja se je učil pravice in se je tako odlikoval po svoji razumnosti in zvestobi, da je postal sloveč vladni svetovalec, posebno zveden v denarnih in gospodarstvenih stvaréh. Drugi stric, vlč. g. Vršič, so si izvolili častiti duhovski stan in so umrli kot dekan v Lučanah na nemški meji. Tudi z rajnim jarenskim č. g. dekanom Čučkom so si bili naš gospod župnik Kramberger v rodu. Le nekaj dni pred našim gosp. župnikom so pa umrli v Gradcu njihov bratranec, č. g. doktor Fraidl, slavni in pobožni profesor na tamošnjih bogoslovskih velikih solah.

Že v domači šoli so se naš gospod župnik tako lepo obnašali in tako goreče so molili in pa učili so se tako pridno in lahko, da je bilo kar hitro očitno, da jih je ljubi Bog za častiti duhovski stan odločil. Za to so jih skrbni stariši poslali v latinske šole Mariborske, kjer so bili rajni vseskozi med boljšimi učenci, z ozirom na lepo in modro obnašanje pa so bili brez dvoma ves čas najizborniši, ljubi Bogu in vsem poštenim ljudém. Zavoljo njihove res deviske sramožljivosti si ni upal nobeden razuzdanec v pričo njih katere umazane besede ziniti; če se je pa kedaj vendar kaj takega prigodilo, pogledali so naš mladi gospod na blebatača tako žalostno, da so se nam vsem usmili — in smo burkežu hitro jezik zavezali. Zato smo pa tudi mi tovariši vsega nedolžnega mladeniča že tedaj s spoštovanjem imenovali »pridnega Alojzija«. Blagor Tebi, rajni prijatelj, ki si nas vse tako lepo učil s svojim pobožnim izgledom, kako je treba Boga se bati in mu služiti z mladimi nog! Zdaj, ko Te je Bog iz vrta sv. cerkve presadil kot neomadeževano lilijo v nebeški raj, zdaj premišljujem z veseljem v skrivnem razodenju sv. Janeza prelepe besede njegove: »Videl sem Jagnje stati na gori Sion in ž. Njim sto in štiri in štirideset tisoč, ki so imeli Njegovo ime in ime Njegovega Očeta pisano na svojem čelu. Čul sem tudi glas iz nebes, kakor šumenje velike vode, in čul sem glas mogočen, kakor grom in glas, ki sem ga čul, je bil kakor od citrarjev, ki igrajo na citrah svojih. Peli so pa novo pesem pred božjim prestolom: nikdo ni mogel tiste pesmi peti razun onih sto in štir in štirideset tisoč, ki so bili odkupljeni od zemlje, ki se

z ženami niso oskrnili, ker so deviški ostali. Oni hodijo za Jagnjetom, kamor koli se poda. Raz. sv. Jan. 14. 1—5. Preljuba solska mladina, ki si moje največe veselje in ki boš, kakor upam, enkrat pri Bogu tudi moj venec, stojte trdno v Gospodu, preljubljeni! Filip. 4. 1. Saj veste, kako se godi, ako vsled hudih nalivov kalna voda črez brege udari in cvetoče senožeti povali! Če tudi pozneje dež travo spira, tako nje ne opere nikdar, da bi se nič več ne poznalo. Spokorne solze nam res grehe zbrisejo in milost božjo zopet pridobijo, a nedolžnosti ne morejo nam povrniti.

Mili darovi za družbo vednega češčenja:

Bizelj 14 fl. 20 kr., Gomilsko 7 fl. 20 kr., Šmarje 8 fl., Kozje 4 fl., Olinje 3 fl., Prevorje 2 fl. 50 kr., Sv. Vid pri Planini 8 fl. 72 kr., Hajdinj 18 fl., Prihova 11 fl. 10 kr.

Gospodarske stvari.

S kmetskega vrta.

(Konec.)

Tukaj vidimo drevo lepe visoke in košate rasti in gostih vej. Jabelka so proti septembru kje že čedalje bolj rdeča, precej debela in bolj kupčaste podobe. Okus jim je posebno sladek in ker je meso in koža še precej trda, vstrajajo dolgo, ako jim le miši in podgane, katere jih posebno ljubijo, ne morejo blizo. Imenujemo jih »močnice« in so vrsta, ki zasluži, da se razširi med ljudstvom.

Sopet je na vrsti drevo lepe rasti, katerega vejé skoraj zakriva gosto listje. Sadje je tudi kupčaste podobe, zelene, po solnčnej strani nekoliko rudečkaste barve ter sladkega okusa. Ker vsled mehke kože ne vstraja zelo dolgo, pripravno je tembolj za mošt, katerega daje precej, pa sladkega, kakor med. Ime mu je: zim-ska javšnica, te zori precej pozno, najbolj o Uršinem.

Blizo zraven je skoraj enako drevo, gostih vej pol-nih popkov in listja. Teh sadje prišli smo gledat sedaj — prepozno, ker zazorilo je že o Velikem Šmarnu in gotovo so sladka, rumenkasta jabelka otroci že pojeli, njim so najbolj ljuba, zato ker so prva zrela. Vsaj ne-kaj te vrste dreves bi gotovo primerno bilo pri vsakej hiši, ker dajo zgodaj nekaj prigrizka, ime jim je pa: zgodnja javšnica ali tudi ječmenka.

To-le na pol posušeno in z mehom poraseno drevo je nas s svojim sadjem tudi ukanilo, če so ga pojeli prej, ko smo mi došli. Zorijo namreč med gospojnicami, zato jih tudi gospojnice imenujemo. Škoda, da na les le bolj slabo raste, kajti sad je lepo dišečega duha in prijetno sladkega okusa. Podoba mu je tudi prav mična, precej debelo in kopičasto jabelko ima namreč lepo ru-meno rudečkasto pisano suknjo. Da pa mnoga ta drevesa imajo bolj slabo rast, izvira največ od tega, ker se jim pri vsajenji na kamnita tla ni dosti prostorne jame iz-kopalo, kateri pogrešek v sadjereji se pri našem kmetu še v obče nahaja.

Blizo tu in pogosto na okoli nahajajo se tudi vse hvale vredne vrste: jesenski kos, meč ali ledrarce, ka-terej obilno razširjanje priporočuje njen jako okusen in trpežen sad, kateri pa nosi ponižno rujavkasto suknjo. Ob enem se toplotno priporoča vrsta tu imenovana »trdič«, drobno zimsko jabelko, lepe rudečkaste barve in slad-kega okusa. Tudi se pogosto nahajajo razne vrste de-belih, zeleno-rujavkastih jabelk kislega okusa, ki so naj-bolj primerne za kuho v razne juhe itd., pa dajo tudi veliko mošta. Sploh se nahaja še marsikje v kakem kotu dobra vrsta, o katereji se ne ve, odkod izvira, pa z obil-

nim in okusnim sadjem obilno povračuje kmetu trud in prostor, katerega potrebuje.

Videla sva torej, dragi bralec, da še imamo doma in to na visokih hribih, kjer v časih celo pol leta na-letava sneg in brije burja, vendar precej sadnega drevja, katerega sadje daje kmetom precejšnjih dohodkov, po-sebno ob boljših letinah. Seveda toplo želimo, naj bi se našemu kmetu sadje, kolikor mogoče, pomnožilo in v ta namen dobivale se drevesa in cepiči od drugod, kateri našemu obnehu ugajajo in so gledé na rodovitnost in okus vredni razširjanja, pri tem pa ne pozabimo doma-čih dobrih vrst, katere so nas v naši mladosti že raz-veseljevale. Najbolje bode, če v vsak kotiček zasadimo kakšno drevo, da bo tako naša zemlja podobna »ma-lemu raj« in sadje z obilnimi prihodki kmetu lajšalo bremena stroškov, sedanji čas na njega naloženih.

Pohorski.

Sejmovi. Dne 29. januarija v Št. Juriji pri Tabru. Dne 1. februarja v Mariboru, Dobovi in v Jurkloštru. Dne 3. februarja v Št. Juriji na Ščavnici, v Jarenini. v Dolu, v Lučanah, na Ptui in v Vidmu. Dne 6. febru-varijski v Gornjem Gradu in v Št. Petru pod Sv. Gorami.

Dopisi.

S Ptuija. (»Slov. pevsko društvo«) v Ptuiju je v svoji zadnji seji dne 6. januarja 1892 sledeče sklenilo: 1. »Veliki koncert« se bode letos vršil dne 14. avgusta in sicer v Šoštanj v dični Šaleški dolini. Upamo, da bode udeležba izredno velika, ker je lansko leto naš koncert izostal, ker v Šoštanj lahko uporabljemo novo železnico in ker bode marsikomu dana prilika spozna-vati krasno Savinjsko in Šaleško dolino. Pele pa se bodo večinoma pesmi, ki so bile za lani odložene: natančnejši vspeled koncerta se bode pravočasno naznanil. P. n. gosp. poverjenike pa prosimo, naj skrbé za to, da se bodo jele pesmi takoj vežbati, posebno sedaj v za to jako pripravnih zimskih večerih. Vsa slavna društva opo-zarjamo na ta naš »Veliki koncert«, ter jih prosimo, naj svoje veselice tako uredijo, da jim bode moč udeležiti se dneva, kateremu je naloga pokazati krasoto in moč slovenske pesmi, kateremu bode naloga zbrati vse slo-vensko razumništvo, kakor prosti narod v skupno raz-veseljevanje.

Iz Veržeja. (Bralno društvo.) Naše mlado društvo deluje dovoljno v kratkem času svojega obstanka. Dne 10. januarja t. l. so priredili veselo igro: »Svoji k svojim!«, katera se jim je izvrstno obnesla; čeravno so hoteli imeti to igro samo za poskus, ker še menda v Veržeji nikdar ni kaj enacega bilo. Da-si se veselica ni naznanila okoličanom, vdeležilo se je vendar je mnogo ljudstva, ne samo iz trga, nego tudi iz okolice. Igra se je občinstvu tako dopadla, da se je morala dvakrat pred-stavljati. Po igri so pa darežljive roke precejšnjo svoto denarja našemu bralnemu društvu podarile, za kar jim tem potom najpristrčneje zahvaljujemo. Posebno se imamo zahvaliti našemu rojaku g. Fr. Tiplič-u, vseučiliščniku v Gradci, ki je ne samo, da je prevzel najtežjo ulogo ter jo izvrstno izpeljal, ampak je tudi djanstveno poučeval igralce, kateri so takrat prvič stopili na oder in izvrstno izpeljali vsak svojo ulogo. Želeti bi bilo, da bi se več-krat kaj enacega priredilo, ker to le vzbudi ljudstvo do večjega rodoljubja. Ob tej veselici je postalo bralno dru-štvo spet za nekaj udov močnejše in le več jih še naj pristopi, da si zamore naročiti več knjig in časnikov. Takim poštenim veselicam se bomo vselej radi pri-družili in se držali gesla: »Svoji k svojim!«